

Додаток

до листа Міністерства освіти
і науки України
від 29.06.2023 №1/9503-23

**Методичні рекомендації
щодо освітніх ілюстративних матеріалів тематичних планів,
підготовлених Центром досліджень воєнної історії Збройних Сил України,
для використання під час викладання предмета «Захист України» та
проведення заходів військово-патріотичного спрямування у військових
(військово-морських, військово-спортивних) ліцеях, ліцеях (коледжах) із
посиленою військово-фізичною підготовкою.**

Київ 2023

ВСТУП

Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України, серед інших визначених завдань, займається інтеграцією української воєнно-історичної науки у науково-освітній простір, бере участь у підготовці проєктів доктринальних, програмних та керівних документів, а також нормативно-правових актів з проблематики воєнної історії, оприлюднює результати наукових досліджень, розповсюджує інформаційно-аналітичні матеріали з основних напрямів діяльності, публікує наукові періодичні видання з воєнної історії України, готує періодичні воєнно-історичні описи про події російсько-української війни, монографічні та довідкові видання з воєнної історії України, готує та проводить комунікативні заходи (конференції, семінари, круглі столи, наради) з воєнно-історичної тематики тощо.

Відділ розвитку музейної справи Збройних Сил України у складі Центру займається науковим супроводженням та координацією діяльності музеїв і музейних утворень ЗС України, плануванням та проведенням досліджень за військово-музеезнавчою проблематикою, напрацюванням рекомендацій щодо висвітлення воєнно-історичної тематики у музеях і музейних утвореннях ЗС України, залученням ресурсів музейної мережі ЗС України для проведення заходів військово-патріотичного спрямування, науковим проєктуванням та створенням постійних і тимчасових, стаціонарних і пересувних експозицій воєнно-історичного характеру з метою утвердження української національної та громадянської ідентичності.

У рамках виконання цих завдань було підготовлено ряд мобільних виставкових проєктів, матеріали щодо яких представлені у цих методичних рекомендаціях і можуть використовуватись під час організації проведення уроків з предмета «Захист України» та заходів військово-патріотичного спрямування, зокрема у військових (військово-морських, військово-спортивних) ліцях, ліцях (коледжах) із посиленою військово-фізичною підготовкою.

У цих методичних рекомендаціях зібрано й презентовано чотири ілюстративні проєкти: “Під заступництвом Святої Покрови”, “Сучасне військо крізь призму минулого”, “Лютий: Грані Незламності” та “Союз Білого Орла та Золотого Тризуба”, надано гіперпосилання для їх завантаження та друку, короткі описи, а також додано можливі варіанти доповнення виставкових проєктів медійним контентом з відкритих джерел.

1. Темі:

Назва теми (ілюстративний матеріал)	Посилання на PDF-файл (для завантаження та друку)	Фотоексізі
--	---	------------

<p>“Під заступництвом Святої Покрови” (історія українського війська від Українських січових стрільців до сучасних Збройних Сил України: 12 банерів)</p>	<p>https://drive.google.com/file/d/1BK253H8RPBf_TJ_Mz86r_iZ_GzucYrDp3/view?usp=share_link</p>	
<p>“Сучасне військо крізь призму минулого” (історія створення сучасних українських військових частин і з'єднань, які отримали почесні найменування (з короткою інформацією про їх патронів): 12 банерів)</p>	<p>https://drive.google.com/file/d/16LI3Jb9V2O-82bPpqXb9qDgAD210swgl/view?usp=share_link</p>	
<p>“Лютий: Грані Незламності” (про події Революції Гідності 2014-го року та оборону Київщини в 2022-му році: 10 банерів)</p>	<p>https://drive.google.com/file/d/1JvqqKKN4_tw9Z014IcxWHQ1t_GK5Rtxf/view?usp=share_link</p>	
<p>“Союз Білого Орла та Золотого Тризуба” (історія взаємодопомоги Польщі й України, від 21 квітня 1920 року і до сьогодні: 10 банерів)</p>	<p>https://drive.google.com/file/d/1PBctCEr8Q6QsJlob7FA_F9T6sUVeQxnz/view?usp=share_link</p>	

2. Зміст тем

2.1. “Під заступництвом Святої Покрови”

Українська історія багата на приклади патріотичних звершень в ім'я Батьківщини. Славетні часи козаччини, визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького та боротьба за українську державність на початку ХХ століття об'єднали під своїми прапорами багатьох прибічників національної української ідеї.

Відомо, що сучасна Українська держава є історичним спадкоємцем Русі, козацтва, визвольного руху та 1000-літньої християнської традиції. Тому не випадково державне свято “День захисників та захисниць України” збігається в часі з одним з найшанованіших релігійних свят у нашій країні – Покровою Пресвятої Богородиці.

Відомо, що за християнськими легендами, Покрову почали святкувати у Візантії в Х сторіччі на згадку про чудесне визволення Константинополя від нападників. За часів Запорізької Січі свято отримало назву Козацька Покрова. Для січовиків Богородиця була заступницею і покровителькою. Покрова символізувала своєрідний небесний щит та захист від ворогів.

Військовий символізм свята взяли собі на озброєння бійці Армії Української Народної Республіки в 1917–1921 роках. А в 1940-х роках Покрову стали вважати своєю покровителькою бійці Української повстанської армії. Особливого значення свято набуло в 2014 році з початком російської агресії.

Нинішній спротив українців ворожій широкомасштабній навалі, звитяга, мужність і жертвність, з якою вони боронять рідну землю, лише підтвердили спадкоємність воїнства всіх поколінь. Сьогодні тисячі захисників і захисниць України, як колись їхні звитяжні предки, стали до бою і дають гідну відсіч російському агресору.

Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України підготував мобільну виставку “Під заступництвом Святої Покрови”. Її метою є відновлення історичної пам'яті суспільства у питаннях розвитку та наслідування військових традицій українських мілітарних формувань першої половини ХХ століття, які продовжують жити у сучасних Збройних Сил України, а також висвітлення єдності у жертвності українців різних поколінь у захисті своєї державності на різних етапах боротьби за незалежність і свободу України.

2.2. “Сучасне військо крізь призму минулого”

Мобільний виставковий проєкт "Сучасне військо крізь призму минулого" висвітлює славетні сторінки сучасної історії бойових з'єднань і частин Збройних Сил України, що носять почесні найменування, їх минулих подвигів в ім'я української незалежності та територіальної цілісності та їх зв'язку через

почесні найменування військових частин із українською історією. Всього у складі Збройних Сил України почесні найменування отримали понад 90 бригад, спеціалізованих центрів, полків, батальйонів, кораблів і навчальних закладів, що засвідчує поширення історичних традицій українських збройних формувань минулого у сучасному війську. Проект показує зв'язок поколінь борців за незалежність України, що об'єднує сучасне українське військо з героями, які боролися за ці ідеали в минулому.

2.3. “Лютий: Грані Незламності”

До Дня Героїв Небесної Сотні та річниці широкомасштабної війни росії проти України, була підготовлена виставка “ЛЮТИЙ: ГРАНІ НЕЗЛАМНОСТІ”. Лютий 2014 та 2022 років став для суспільства символом незламності та боротьби українського народу за незалежність і європейське майбутнє України. Події, які відбувалися тоді навколо столиці України Києва, нерозривно пов'язані між собою. Небажання українців миритись із перетворенням країни на колонію росії переросли у протестний рух на майдані Незалежності. Перемога Революції Гідності стала тією гранню, за якою росія втратила контроль над Україною. Кремлівські керманічі не могли з цим змиритися і вирішили за будь-яку ціну зламати народний супротив та встановити прямий контроль за деякими регіонами України, розпочавши з Криму. Це стало першою іскрою багаття російсько-української війни, яка триває вже дев'ятий рік.

Кінець лютого 2022 року став початком широкомасштабного російського вторгнення в Україну. Київ – серце Революції Гідності – став форпостом потужного опору окупантам. Битва за Київ обернула амбіційні плани московії захопити Київ за три дні у поразку росіян і вщент розбила ілюзії “другої армії світу” здійснити свій черговий блицкриг, який їм вдалося у минулому реалізувати в Будапешті (1956), Празі (1968) та Кабулі (1979). Основний акцент зроблено на одній із головних подій опору окупантам – битві за Київ. Ця битва завершилася блискучою перемогою Сил оборони України та цивільних українців, які підтримували своїх оборонців у тилу.

2.4. “Союз Білого Орла та Золотого Тризуба”

Історія українсько-польських взаємин має багату й насичену палітру, а головним чином характеризується боротьбою українського й польського народів за реалізацію власних державницьких проєктів і незалежність. Упродовж сотень років сусідського співіснування, поляки та українці нерідко єдналися перед зовнішньою загрозою. Особливо, якщо йшла вона з боку агресивної московської держави. Так було в епоху середньовіччя й ранньомодерної доби, так сталося в 1920 році й сьогодні.

Понад сто років тому молода Польська держава прийшла на допомогу Українській Народній Республіці, намагаючись спільними зусиллями зберегти українську державність. Тоді у 1920 році польсько-українські війська не дали змоги більшовизму просунутись углиб Європи. Зараз, в умовах війни, Польща надає безпрецедентну підтримку Україні у відбитті широкомасштабної агресії росії та стала прихистком для українців, які були вимушені рятуватися від війни.

Однією з важливих сторінок взаємної історії, що об'єднує наші народи у прагненні до справедливості й перемоги над спільним ворогом, є укладення 21 квітня 1920 року політичного договору між Українською Народною Республікою та Республікою Польщею. Складовою частиною договору була військова конвенція, підписана 24 квітня 1920 року, яка заклала підвалини спільних польсько-українських військових дій проти більшовицьких військ на території України. Значення цих та подальших союзницьких ініціатив цілком виразно можна схарактеризувати словами Єжи Гедройця, відомого польського публіциста, політика та громадського діяча: “Немає вільної Польщі без вільної України”.

До 103-ї річниці історичної події підписання політичного і військового договору Центром досліджень воєнної історії Збройних Сил України підготовлено мобільний виставковий проєкт “Союз Білого Орла та Золотого Тризуба”, який присвячений історичній тяглоті союзницьких відносин України й Польщі, акцентує увагу на ключових подіях і персоналіях. Виставка розповідає про військову допомогу, яку надавали поляки українцям більше ста років тому, а також ту допомогу, яка надається зараз, під час російсько-української війни. Численні цитати вищого воєнно-політичного керівництва обох республік в 20-х роках ХХ ст. і зараз є взаємодоповнюючими, наче історія рухається по спіралі, маючи певні повторення та аналогії в минулому й сьогодні.

Основні зусилля окупанти скерували в напрямку польської столиці. Більшовики тріумфували, готуючись проголосити там ще одну радянську республіку. Ба більше, з Польщі вони планували продовжити наступ на Румунію, Чехословаччину, Угорщину і Німеччину. Вважаючи Польщу розгромленою, Йосип Сталін заявляв, що росія розпочала війну з Антантою. Тоді, у 1920 році, на заваді реалізації планів росіян разом стали об'єднані війська Польщі та Української Народної Республіки. Польське військо розгромило окупанта на підступах до столиці у Варшавській битві 13–25 серпня 1920 року. Червоноармійці так і не змогли взяти Львів. Спільною перемогою українців і поляків стала оборона від 1-ї кінної армії Будьонного Замостя польсько-українським гарнізоном, яким командував Марко Безручко.

Так само в 2022 році основний удар російські окупанти скерували на українську столицю, але були розгромлені під Києвом Збройними Силами України. А нині ціною героїчних зусиль оборонці України стримують ворога на Слобожанщині, Донбасі, Херсонщині та Запоріжжі. Знаючи ціну російської окупації, Україна з Польщею роблять усе, щоб не допустити повтору подій 1920 і 2022 років.

3. Медійний контент

Назва	Посилання на відео
“Під заступництвом Святої Покрови” (історія українського війська від Українських січових стрільців до сучасних Збройних Сил України)	<ol style="list-style-type: none">https://youtu.be/-V9Jduiai3shttps://youtu.be/nW8LaDiER9Ahttps://youtu.be/kANBaBRczyshttps://youtu.be/65kzBktiWUMhttps://youtu.be/O4TmEy9XbIghttps://youtu.be/QfQLk8eRnVohttps://youtu.be/tDXtpHwYr8ohttps://youtu.be/qgHGiu4Atq0https://youtu.be/zZLqK5Wiph8https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/do-5-richchya-vid-pochatku-zbroynoyi-agresiyi-rosiyskoyi-federaciyi-proty-ukrayinyhttps://youtube.com/playlist?list=PL57tjKWaBro3rdRbdnyGI8BIjSMHxzVxrhttps://youtu.be/dGJCqbGhM08https://www.mil.gov.ua/ministry/istoriya.html
“Сучасне військо крізь призму минулого” (історія створення сучасних українських військових частин і з'єднань, які отримали почесні найменування (з короткою інформацією про їх патронів))	<ol style="list-style-type: none">https://youtu.be/k0cXYDYu458https://youtu.be/fCJSOT-ayUIhttps://youtu.be/95kYkqOwy-4https://youtu.be/-zArwsu49oIhttps://youtu.be/-opUwGhnEw0https://youtu.be/sGp63gTc4KAhttps://www.youtube.com/live/yoKp3C2mUhg?feature=sharehttps://youtu.be/3gxqIAipTDUhttps://youtu.be/V3cnZ7T_A4chttps://youtu.be/tAc-rAv6L0Yhttps://youtu.be/H-2PkguSLJQhttps://youtu.be/6kf0k1BSduUhttps://youtu.be/Tns2HF8MmaE
“Лютий: Грані Незламності” (про події Революції Гідності 2014-го року та оборону Київщини в 2022-му році)	<ol style="list-style-type: none">https://youtu.be/v-IPQ2FUmGchttps://youtu.be/tBukajst_mkhttps://youtu.be/3XwrYvKrHMYhttps://youtu.be/mE-u3QQarbkhttps://youtu.be/0MjsxTFeuEMhttps://youtu.be/3DZOuDmIDNUhttps://youtube.com/playlist?list=PLitKIb_cEyqfG1vq

	<p>pQtsGpGPRZMu6W9ir</p> <p>8. https://youtu.be/q6VYu4GxyKo</p> <p>9. https://youtu.be/Sx5tZFo68rI</p>
<p>“Союз Білого Орла та Золотого Тризуба” (історія взаємодопомоги Польщі і України, від 21 квітня 1920 року і до сьогодні)</p>	<p>1. https://youtu.be/qq_JuHy5zOw</p> <p>2. https://youtu.be/INT8RiYVI2o</p> <p>3. https://youtu.be/t4v0QAGSOuc</p> <p>4. https://youtu.be/MIw5Z4VFn6I</p> <p>5. https://youtu.be/bLin6SMY5a0</p> <p>6. https://youtu.be/DHEMUfqe2pg</p> <p>7. https://youtu.be/OT7CLY2s_GE</p>
